

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ш О Д У Н А В К А .

№ 25.

У Суботу 17. Юніа

1844.

У ГОРКОМЪ ОТРОВУ СОКРАТУ ШТА Б БЫЛО СЛАДКО.

Часть за часомъ страшный куца,
Сократу съ отровъ носи,
Словомъ своимъ што немуща
И кадъ му се смръть подноси.

Са трептеомъ справъ божества
Сократъ рукомъ узе чашу,
У надежди, кодъ блаженства
Да ће у томъ быти часу.

Дрзновено отровъ прима
Одриче се жизни ове,
Казујући вѣчностъ свима,
И плачуе тѣши, зове.

Къ небу очи диже горе,
Пакъ одсудный отровъ попи,
Да анѣлске види хоре,
Гди с' миллиномъ душа топи.

Заръ неб' плак'о и рвѣо
При самртномъ и онъ часу,
Да с' животу ненадао,
Гди неноси злоба чашу?

То е сладко нѣму было,
То е духа присутствіе,
То е любовь къ земля крыло,
То нѣгово упутствіе.

У отровной чашн сладко
Сократу е было онда:
Што знаѣше, да ће лако
Невиностъ му да се позна.

Сладакъ му е отровъ быо,
Што зракъ свѣта одъ нѣг' сиву.

Часть е смрти нѣму міо,
Засвѣдочи да истину.

За све среѣанъ онай часакъ,
Када отровъ Сократъ попи,
А у ове жизни санакъ
Свою душу неупоти.

Люб. П. Ненадовнѣъ,
Слуш. I. год. Философіе.

КРАТКОПИСНЫЙ ПРАВОПИСЬ У ПИСМУ КИРИЛСКОМЪ.

Одъ Вт. I. К., Чеха.

I.

Искрено се мора обрадовати сваній пріятель Славяна, кадъ льный онай животъ угледа, кои се по източной Европи появлует; ерѣ сви се славянски народи мало по мало изъ дуго-трайнога сна буде и почино познавати, да су браћа; една грана учи зыке други и чита нѣво-вогъ духа производе; у часописима сваке гране описуе се књижество све друге браће; среѣа Словака, Крайнаца и други Славяна свима остальма Славянима е мила; а кадъ се Чеху на Моравану или кому годъ изъ славянски народа несреѣа догоди, по свы краевы славянски участвованѣ се указуе.

Зането, духъ, кои у рѣчма и у писмама саданѣи Славяна дише, духъ е пріятельскій, духъ братинске слоге и улюдности, како се за великій овай народъ башъ пристои. — Позорно и любезно све они требе, што е неславянскога изъ несретны преѣашнѣи вѣкова кодъ

нѣя заостало; све запреге разкрчю, кое ѿ безъ потребе разставляю; гдѣ годъ околности допущаю, они се къ себи приближую и братински си пружаю руку.

Найлѣпше се оваѣ духъ славянскій указао у кнѣжевости, на коемъ поло се особито благимъ своимъ послѣдѣцама указати има. У преѣшнѣ доба е големый зидъ латинскимъ писменима пишуће Славяне све еднако раздѣлѣвао и на путу быо, што се пису могли за већу обшту кнѣжевность сложити. А то су была различна писмена и начини писаня. Ал' тай зидъ данъ на данъ пада, и нѣ далеко време, па ће се сви 'латинскимъ писменима пишући Славяни едногъ (чешко-илирскогъ или загребачкогъ) правописа латити, кои већ у Ческой, Хрватской и Славоніи влада и све више моћни прѣтеля добыва. — Па какво ће олакшанѣ быти, кадъ се обште уведе! Тко само у едногъ нарѣчю буде знао читати, тай ће брзо одъ сама себе и у свима другима знати.

Само едно е јоштъ потребно, да се азбукомъ пишући Славяни у писму за неколико коракъ абecedомъ пишућой браћи, а и остальмъ Европейцима прѣближе; а ваяло бы, да се и абecedомъ служећи Славяни опетъ кириллицомъ пишућой браћи, гдѣ е то само ноле могуће, придруже. А многа су донета у томъ могућа безъ никакве штете едне ил' друге стране, ал' за велику користь обадвѣю.

II.

Красно бы было, да сви Славяни едно писмо и еданъ правописъ имаю. Нѣнова укушна кнѣжевность бы онда могла и брже и крѣпче процвѣтати. Еръ данасъ међу Славянима, кои се са латинскимъ писменима служе, онаѣ само Чехъ, Штаерацъ и т. д. одъ руске и србске кнѣжевости нешто чита и зна, кои окромъ тегобе языка и тежкоћу разликуюћи се писмена надвлада. А несмемо се чудити, што таѣ Славяна мало има, еръ нема сватко вољъ, стрпѣнія, ни времена за надвладати те тегобе, будући е човећу и онако већъ природено, сваковрстне тежкоће свагда избѣгавати.

Съ друге стране познае додуше Русъ и Србинъ латинска писмена свеодно ко и своя, еръ ѿ, ако се съ европейскомъ кнѣжевношчу упознати желѣ, потребуе; али ипакъ съ одвећъ великомъ любви е своѣй кириллицѣ наклонѣнъ, коя е душевна одѣна пѣгове народности; па

зато свакиъ производъ духа славянскогъ, кон у ову одѣну обученъ нѣ, изъ предразсуде или изъ когъ другогъ узрока непочитуемного; чега бы тежко было, да пису знаменя писаня различна. — Да сви Славяни едно писмо имаю (макаръ Руси и Срби латинско, ил' Поляци и Чеси и т. д. кирилско имаѣ, све едно можемо узети): тад' бы польско и чешко кнѣжество за цѣло међу Русима и Србима више цѣлѣно и опрѣятельно было; имало бы више читателя и купца, а съ друге бы стране тако исто было съ рускимъ и србскимъ кнѣжествомъ кодъ Чеха, Словенаца крайнска, штаерска и т. д. Тако дакле двоструко писмо отегоћуе кнѣжевно приближанѣ Славяна. — Ал' та двостручность писма е најшкодливѣя за кнѣжество южни Славяна, кое е истомъ клицати почело. Славонци, Хрвати, Срби, Далматинци и т. д. имаю еданъ обштѣй языкъ, еръ на оне мале различности, кое се налазе, нѣ вредно ни пазити. Само неколико писмена ѿ раздруже. Па опетъ илирска и србска кнѣжевность као туће се гледаю, ко да се и непознаю. Заръ негледаю многи Илири изъ предразсуде прама азбуки ладнокрвно на србску, а Срби опетъ на илирску кнѣжевность, мыслећи, да е доста, да Илиръ латинску само, а Србинъ само кирилску кнѣгу чита! — За нѣнову кнѣжевность е та двостручность писаня тежкѣй оковъ, и премда човекъ и у оковима може напредъ корачати, опетъ другче иде, кадъ е слободанъ!!

Шта ћемо дакле садъ, кадъ знамо, да раздвоенность писма Славяне у кнѣжевномъ приближаню и узаймности препречуе, особито пакъ, да южне Славяне у брзомъ напредку зауставля? Заръ да азбукомъ пишући Славяни оваѣ часъ кириллицу оставе, те се латинскогъ писма лате? То бы само будала искати мого! — Ил' ваяло бы може быти, да се латинскимъ словима пишући Чеси, Поляци и Илири латинскогъ писма оставе, те себи тако употреблѣванѣ кнѣжевости осталь Европеаца отеготе, а зато се приключе кириллицомъ пишућой браћи? И то недопуща обзирность и смотренность. — Ил' да гледаю Славяни јоштъ непрестанце штету, кою раћа двоврстно писмо, а да изворъ штете незачене? Тако немарно гледанѣ бы было занста човеческогъ духа недостойно. — Дакле шта да почнемо? Я мыслимъ, да се на то пытанѣ само овако сходно одговорити дае:

„Некъ мирно обстое ова два писма уза се; ал' узоръ (идеалъ) едногъ единого обштегъ сла-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вляскогъ правописа и писма некъ се у духу нашемъ укорени; саданьость и будућность некъ силе свое и умъ свой упру, да ту сретну цѣль некадъ у будућности, макаръ и касно, само паметно и мало по мало достигнуемо.“

За сада пакъ е време: 1.) да се Славяни науче и освѣдоче, да раздоръ, кон двоврстно писмо проузрокуе, нима врло шкоди; 2.) време е, да препрече све, што бы ий у писму юшть више разставлята могло; 3.) време е, да се ека ни мало непотребна паслена паметно одбаце, и на тай начинъ првый коракъ къ приближаваню учини; 4.) потребно е, да садъ примѣръ дамо, како у будуће съ тѣмъ поправляньмъ поступати валя, и да тако саданьость буде учительница будућности. И тако се дакле нашъ саставакъ на четворо дѣли.

Ал' да видимо, хоће ли икадъ Славяни тако сретни быти, да едно обните писмо имаю? „Само ако мы нашу дужность сада добро познали и извршили будемо, ако путь покажемо и покрчимо, по комъ бы потомци у будуће ступати имали: онда се можемо надати, да ће долазећа поколѣнія, нашемъ примѣру слѣдуюћи, учинити, што за саедянїиѣ писма потребно буде. Све намъ мора за рукомъ поби, ако се братски излюбили и праву, тврду, разумомъ управляну волю имали будемо.“

Увѣренъ самъ, да е свакиѣ, коме за срећу рода и една искрица любви у срцу свѣтли, о користи, коя бы изъ сложеня такова у писму произишла, освѣдоченъ, и да и самъ кадкадъ пожели: ахъ, да смо сложили, шта небы све учинити могли! Па заръ да такїѣ родолюбаць (племенитость срца славянскога емствуе ми, да да ий много има) о изведено желѣ свое очаявате у слѣдству тога се на далъ послованѣ нерѣшнѣ? Неопростамъ грѣхъ ми се чини, грѣхъ противъ разума човеческогъ, очаявати о будућности и о потомцима нашимъ, и непочети дѣло едно, о коєга користи предобро освѣдочени смо, збогъ тога само, што га еданъ данъ дѣлава нашегъ къ свршетку привести неможе. Починмо само дакле мы, неплашећи се оне истине: Omne initium grave (свакиѣ почетакъ тежакъ), а потомци ће, премда далеку цѣль достави.

(Продуженіе слѣдує.)

КНЪИЖЕВНА ИЗВѢСТІЯ.

Земљопись Покраинахъ Ііірскихъ илиги Огледало земль, на којой прибыва Народъ Ііірско-Славянскїѣ са описанїемъ бердахъ, потокахъ, градовахъ, и знатнїихъ мѣстахъ полагає саданьєгъ сташиа, съ краткимъ догодописнымъ додаткомъ и приложенымъ крайобразомъ илиги маполъ одъ Драгутина Селана. Дїо I. (Покраине Аустрианско-ііірске.) У Загребу. Тискомъ к. п. ііір. тискарне Дра Людевита Гал. 1843. 8. стр. 256. Съ Латински писмены.

Ова е кнїга у свакомъ погледу добитакъ за наше кнїжество; еръ, по рѣчма самогъ Г. Списателя, земљопись и съ нїмъ повѣстница найглавнїи су дредмети, помоћу конхъ можемо едино у човеческомъ содружеству съ успѣхомъ напредовати, обстоятелства садашньости и прошлости темельнїе разумѣти, и одтудъ поишго у будућность погледати. У овой првой части налази се описанїе слѣдуюћи, као што Г. Списатель каже, Аустрианско-Ііірски областїи: 1) Корунке и Штаерске, 2) Гориче и Краинске, 3) Истриє и Далмаціє, 4) Рватске, Славонїє, Баната и Бачке. Г. Списатель скупа и судбаче свакогъ одъ овы знаменитїегъ предѣла одъ найстарїи до найновїи времена на кратко историческимъ перомъ описує тако, да родолюбивый читатель са земль — и мѣстописнымъ (гео- и топографическимъ) понятїемъ заедно и површно познанїє повѣсти таковогъ предѣла себи прибавити може. Точно представля станѣ просвѣштенїя, фабрика, руководїя и осталь занатлїйски и художествены производа свакогъ одъ гореречены предѣла. Словомъ: вопросна е кнїга у своме роду отиѣна, и за свакогъ родолюбца одъ велике важности. Мы найучтивїе молимъ Г. Списателя, да намъ дозволи, ономъ згодомъ две сврху хвалѣногъ му душевногъ чеда примѣтбе учинити.

1-во пытамо: Како е могао Г. Селяпъ на страни 250. о Кикинди казати: да су жители ове вароши веѣомъ страномъ Рацы, или по новїемъ Срблїи. Тако на страни 251, и о Чанаду (у Торонталскої меѣи) вели, и име „Раць“ у мѣсто „Срблїинъ“ на выше мѣста употреблява. Съ овымъ Г. Списат. или то хоће да изрази, да е име Србеко у обште узимаюћи истомъ у найновїа времена постало, или пакъ то, да смо мы у Аустриискимъ земляма пребываюћи и обреде Грчко-Славенске цркви

слѣдуюћи Югославени, а као што насъ онъ именуе Рацы, оставивши ово наше Рацко име, у новія времена Србљима нарекли се; по ни едно одъ овы потврженіе непочива на историческомъ темелю. Не прво, еръ веѣма има 1765. година (после Христа на 79 год.) одъ како е Плиній, Римскій Писатель, у „Histor. Natur. p. i. l. VI. c. VII. (A Cimmerico accolunt Maeteci, Vali, Serbi, Aegchi etc.) име Србско споменуо, и тако е ово и одъ самогъ данасъ общегъ Славенскогъ наименованія у историческомъ свету старіе (Dugrich у „Bibl. Slavica“ на страни 268. вели: Dalemilo Srbica gens vel lingua eo sensu dicitur, ut e contextu facie intelligas, eum hoc nomine vel antiquiori Slavos intellexisse), будући да на Славенско прозваніе истомъ V. столѣтія кодъ Юрнанда наилазимо. Не друго, еръ при свемъ томъ, што смо у страннымъ языцма и мы сами себе называли и Албанцма, и Лирцма, и Раццма (Rasciani), и бог-зна како не (но свагда онако, као што су насъ иноплеменицы именовали), ништа манѣ у нашемъ матернѣмъ языку мы смо у свако доба себе за Срблѣ признавали, као што то пометници Србски савршено свѣдоше. Рацко е име само географическо названіе оны Србала, кои су у южной части Србіе, „Rascia“ или „Рашка земля“ одъ рѣке истога наименованія тако прозваной, становали, и одавде се многи ий у новія времена преодолевшой луни у Аустрійске наслѣдне области ков одъ стране Правительства позвани, ков пакъ собственымъ побужденіемъ изселили. Напротивъ Србско име, ово е общте свію насъ овай языкъ говорѣны названіе, ово е име генетическо.

2-го Г. Списатель послѣдователь восточного закона Християнцма (Hristijani), а западно-вѣрце Каѳолиццма, или Крстиянцма (Kerstjani) называ.*) Пытамо: по коемъ правилу ове послѣднѣ исключительно Каѳолиццма именуе? Та и мы старо-вѣрцы исповѣдамо одну: соборнѣю т. е. каѳолическу, и апостолскѣю церковь. Дакле и мы смо Каѳолиццы. Но у овомъ га извинява то обстоятельство, што ніе онъ еданъ, кои е у томъ погледу тако погрѣшнѣю. Но зашто да поставля (као што су нѣки одъ Босански дописивателя, или правилнѣ извѣстителя, поставляти

*) Кадъ Г. Списатель каже (на стр. 251. о Сомбору): „Katolici imadu jednu ucionicu i hristijani opet jednu,“ одгудъ се изводи то, да Каѳолиццы нису Християни, ков е безмѣстно.

почели) разлику између Христiana (Ришћана) и Крстiana, и тымъ начиномъ слѣдуе (простоти народа, когъ бы паче требало у погледу исты стварій убавѣстити, и чисто му понятіе дати? Ово народъ одъ свои кнѣжевника, свои просветителя, праведно захтевати може. Наши восточногъ закона люди кажу: „Иисусъ Христосъ,“ а браћа западне вѣре: „Isukerst“ (Исукерстъ), па зато први да се Християнцма или Ришћанцма, а други Крстиянцма (едно значе оно исто, што и друго) называю?! Та ови други прве на нѣки мѣсти и Ркаѳцма, а први друге и Шокццма (то ће вальда рећи Шухцы, или Шакцы одъ шаке, што се са цѣломъ рукомъ, са шакомъ, а не съ тры прста, као мы, крсте) именую! па хоѣмо ли тымъ простымъ наименованіамъ и у кнѣжевномъ свету право грађанства да дамо? На ово ће држимъ свакой разборито мыслѣній одрицетелно одговорити. У погледу имена вѣрозаконъ сходнѣе изясняваюћи хвала Богу не само да оскудицу нетрпимо, него сувише и изобилуемо. —

Друга ће часть сдержавати описаніе Црнегоре, и слѣдуюћи, као што Г. Списатель каже, Турско-Лирски држава: 1) Босне и Бугарске, 2) Србіе, 3) Албаніе, 4) Траціе, и Македоніе. Ово е таково дѣло, ков не потребуе рѣчій на похвалу свою, еръ се оно слѣдствомъ общтеполезногъ сдержанія свогъ само по себи препоручуе; а о ваяности самогъ дѣла, име Г. Селяна, нашегъ похвално познатогъ Списа-теля, довольно емствуе.

Александръ Стоячковиѣ.

КАКВЕ ТРЕБА ДА СУ, А КАКВЕ ДА НИСУ ЖЕНЕ?

Жене треба да су као ловци, да иду за ловомъ; а опетъ не треба да су као ловци, да толико нетумараю.

Жене треба да су као воденице, увѣкъ радине; а опетъ не треба да су као воденице, да све у мало непретвараю и толико ларме печиве.

Жене треба да су као гдикоя загонетка, кою не може сватко погодити; а опетъ не треба да су као гдикоя загонетка, не одъ едне словке.

Жене треба да су као лѣкари, што насъ тѣше и лѣче; а опетъ не треба да су као лѣкари, да толико визита неправе.

Жене треба да су као врутци: чисте и свѣже; а опетъ не треба да су као врутци, — да не даду свакоме изъ нѣнова срца црнити.

Учредникъ Милошъ Поповиѣ

Издано и печатано у Правителственой Кнѣгопечатни у Београду

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА